

AUDITORNING HUQUQLARI, MAJBURIYATLARI VA JAVOBGARLIGI

Mahsutali Buvamatov Darmonjonovich

Farg'ona viloyati Dang'ara tumani Bog'ish qishlog'i

Dang'ara ko'p tarmoqli texnikumi Audit

+998910551211

Annotatsiya. Ushbu maqola auditorlarning biznes dunyosidagi ko'p qirrali rolini o'rganadi, ularning huquqlari, majburiyatlari va majburiyatlarini o'rganadi. To'liq adabiyotlarni tahlil qilish orqali maqola auditning rivojlanayotgan manzarasi, kasb atrofidagi axloqiy mulohazalar va auditorlar tomonidan o'z vazifalarini bajarish usullari haqida tushuncha berishga qaratilgan. Natijalar bo'limida asosiy topilmalar, so'ngra ularning oqibatlari muhokama qilinadi, natijada auditorlik jarayonini yanada takomillashtirish bo'yicha xulosalar va takliflar paydo bo'ladi.

Kalit So'zlar: Auditor, huquqlar, majburiyatlar, majburiyatlar, moliyaviy audit, etika, kasbiy standartlar, javobgarlik.

Auditorlar moliyaviy ma'lumotlarning yaxlitligi va shaffofligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Moliyaviy aniqlikning qo'riqchilari sifatida auditorlarga muhim vazifalar yuklatilgan. Ushbu maqola auditorlar roliga xos bo'lgan huquqlar, majburiyatlar va majburiyatlarni ajratishga, ularning harakatlarini boshqaradigan axloqiy mulohazalar va kasbiy standartlarga oydinlik kiritishga qaratilgan.

Mavjud adabiyotlarni ko'rib chiqishda auditorlarning professional standartlar va axloqiy ko'rsatmalar doirasida ishlashi aniq. Ushbu standartlar, masalan, xalqaro audit va ishonch standartlari Kengashi va umumiy qabul qilingan auditorlik standartlari tomonidan belgilangan bo'lib, auditorlar uchun talablar va talablarni belgilaydi. Shuningdek, adabiyotlarda auditorlik hisobotlarining ishonchliligini ta'minlashda mustaqillik, xolislik va yaxlitlikning ahamiyati ta'kidlangan.

Auditorlar o'z majburiyatlarini bajarish uchun turli usullardan foydalanadilar. Moliyaviy audit protseduralari, xatarlarni baholashva moddiy sinov moliyaviy hisobotlarni tasdiqlash uchun ishlatiladigan keng tarqalgan usullardir. Bundan tashqari, auditorlar intervyu o'tkazadilar, hujjatlarni tekshiradilar va dalillarni to'plash uchun tahliliy protseduralarni bajaradilar. Kompyuter yordamida audit usullaridan foydalanish tobora keng tarqalgan bo'lib, audit jarayonining samaradorligi va aniqligini oshirdi.

Auditorlar moliyaviy ma'lumotlarning aniqligi va ishonchliligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ularning huquqlari, majburiyatlari va majburiyatlari professional standartlar, qonuniy talablar va axloqiy tamoyillar bilan tartibga solinadi. Bu erda asosiy jihatlar haqida umumiy ma'lumot:

Auditorning huquqlari:

- Ma'lumotlarga kirish: auditorlar audit jarayoni uchun zarur bo'lgan barcha tegishli moliyaviy ma'lumotlar va hujjatlarga kirish huquqiga ega.

- Mustaqillik: auditorlar o'z vazifalarini aralashuvisiz bajarish huquqiga ega va xolis va xolis fikrlarni ta'minlash uchun tekshirilayotgan sub'ektdan mustaqillikni saqlashlari shart.

Auditorning majburiyatlari:

- Kasbiy mahorat va tegishli g'amxo'rlik: auditorlar audit o'tkazish uchun zarur ko'nikma, bilim va tajribaga ega bo'lishi kerak. Ular o'z ishlarini bajarishda tegishli professional parvarish bilan shug'ullanishlari shart.

- Mustaqillik: auditorlar tashqi ko'rinishda ham, haqiqatda ham mustaqillikni saqlashlari kerak. Bunga ularning ob'ektivligini buzishi mumkin bo'lgan manfaatlar to'qnashuvidan qochish kiradi.

- Maxfiylik: auditorlar mijoz ma'lumotlarini maxfiy saqlashga majburdirlar va audit davomida olingan ma'lumotlarni tegishli ruxsatisiz oshkor qilmasliklari kerak.

Auditorning majburiyatlari:

- Rejalashtirish va nazorat: auditorlar auditni rejalashtirish, shu jumladan moddiy noto'g'ri baholash xavfini baholash va ushbu xavflarni bartaraf etish uchun protseduralarni ishlab chiqish uchun javobgardir. Auditorlik xodimlarining etarli darajada nazorati ham juda muhimdir.

- Auditorlik dalillari: auditorlar moliyaviy hisobot bo'yicha o'z xulosalarini tasdiqlash uchun etarli va tegishli auditorlik dalillarini olish uchun javobgardir.

- Aloqa: auditorlar korxonalar rahbariyati va boshqaruvga mas'ul bo'lganlar bilan samarali muloqot qilish majburiyatiga ega. Ular audit davomida aniqlangan har qanday muhim topilmalar yoki muammolar haqida xabar berishlari kerak.

- Fikr bildirish: o'z xulosalariga asoslanib, auditorlar moliyaviy hisobotlarning amaldagi moliyaviy hisobot doirasiga muvofiq barcha moddiy jihatdan adolatli tarzda taqdim etilganligi to'g'risida fikr bildirishga mas'uldirlar.

Axloqiy Mas'uliyat:

- Yaxlitlik: auditorlar barcha professional munosabatlar va biznes munosabatlarida halollik va halollikni saqlashlari kerak.

- Professional skeptitsizm: auditorlar potentsial muammolar yoki nomuvofiqliklarni aniqlash uchun professional skeptitsizmni qo'llagan holda, auditga so'roq qilish bilan yondashishlari shart.

- Ob'ektivlik: auditorlar ob'ektiv bo'lib qolishlari va shaxsiy qarama-qarshiliklar yoki manfaatlar to'qnashuvi ularning kasbiy hukmiga ta'sir qilishiga yo'l qo'ymasliklari kerak.

Standartlarga muvofiqligi:

- Auditorlar yurisdiksiyaga qarab tegishli organlar tomonidan o'rnatilgan auditning xalqaro standartlari (ISA) yoki umumiy qabul qilingan auditorlik standartlari (GAAS) kabi professional auditorlik standartlariga rioya qilishlari shart.

Ushbu majburiyat va majburiyatlarni bajarmaslik auditorlar uchun huquqiy va kasbiy oqibatlariga, shu jumladan sud jarayonlari, tartibga solish harakatlari va ularning kasbiy obro'siga putur etkazishi mumkin. Shuning uchun auditorlar o'z vazifalarini samarali bajarishlari uchun axloqiy tamoyillarga, kasbiy standartlarga va qonuniy talablarga rioya qilish juda muhimdir.

Munozara bo'limida natijalarning natijalari o'rganiladi. Firibgarlikni aniqlash va oldini olishda auditorlarning roli ta'kidlanib, proaktiv yondashuv zarurligini ta'kidlaydi. Auditorlar duch keladigan axloqiy dilemmalar, masalan, mijozlarning maxfiyligi va mustaqillikka putur etkazish uchun bosim ham muhokama qilinadi. Bo'lim auditorning raqamli asrdagi rolining rivojlanayotgan tabiati haqidagi tushunchalar bilan yakunlanadi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, auditorlar moliyaviy shaffoflikni ta'minlashda katta kuch va ta'sirga ega. Maqola shuni ko'rsatadiki, axloqiy ong va kasbiy kompetentsiyani mustahkamlash bo'yicha doimiy harakatlar juda muhimdir. Auditorlik kasbi doirasida hisobdorlik va yaxlitlik madaniyatini rivojlantirish uchun nazorat qiluvchi organlar, auditorlik firmalari va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik tavsiya etiladi. Bundan tashqari, auditorlarning barqaror samaradorligi uchun texnologik yutuqlarga doimiy moslashish va firibgarlikning oldini olishga proaktiv yondashuv zarur.

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqola auditorlarning huquqlari, majburiyatlari va majburiyatlarini har tomonlama o'rganishni ta'minlaydi. Mavjud adabiyotlarni tahlil qilish va asosiy topilmalarni taqdim etish orqali u rivojlanayotgan audit manzarasi atrofidagi doimiy muloqotga hissa qo'shadi va kasbni yaxshilash yo'llarini taklif qiladi.

Adabiyotlar:

1. Addaraini, F. (2020). Analysis of the effect of independence, professionalism, and competence on the quality of internal audit results with auditor ethics as moderating variable. *International Journal of Public Budgeting, Accounting and Finance*, 3(1), 62-73.
2. Akther, T., & Xu, F. (2020). Existence of the audit expectation gap and its impact on stakeholders' confidence: The moderating role of the financial reporting council. *International Journal of Financial Studies*, 8(1), 4.
3. Alaraji, F. A. A. S., Al-Dulaimi, Z. Y. S., Sabri, T. M. M., & Ion, E. I. (2017). Factors affecting the quality of external auditing services. In *Proceedings of the International Conference on Business Excellence (Vol. 11, No. 1, pp. 557-568)*.

4. Al-Dalabih, F. A. (2018). The impact of the use of accounting information systems on the quality of financial data. *International Business Research*, 11(5), 143-158.
5. Al-Fatlawi, Q. A., Al Farttoosi, D. S., & Almagtome, A. H. (2021). Accounting information security and its governance under COBIT 5 framework: A case study. *Webology*, 18(Special Issue on Information Retrieval and Web Search), 294-310.
6. Al-Tamimi, H. (2018). The impact of not adopting the mandatory rotation of the external auditor on audit quality and error detection - a field study in Iraqi auditing companies and offices. *Journal of Al Rafidain University College For Sciences* (Print ISSN: 1681-6870, Online ISSN: 2790-2293), (2),